

Čo je teológia? Úvaha

2.časť

Túto časť začneme úvahou o druhoch náboženskej autority.

Druhy náboženskej autority

Medzi kresťanmi sa vedú početné diskusie a debaty o najrôznejších témach. Pri týchto debatách často dochádza, alebo môže dôjsť, k nedorozumeniu v dôsledku zlyhania rešpektovania zdroja autority alebo nerozpoznania rozdielnosti zdrojov autority. Čo je pre nás a

iných najvyššou a konečnou autoritou v duchovnom živote a v otázkach viery? Táto otázka by sa mohla zdať zbytočná už aj z dôvodu, že najčastejšia odpoveď na ňu, ako celého spoločenstva, tak aj jednotlivcov, je: „Pre nás a pre mňa najvyššou autoritou je Boh a jeho slovo zapísané v Biblii“. Pri pozornejšom skúmaní života spoločenstva a jednotlivcov však, žiaľ, zistíme, že v praktickom živote viery to tak nie je. Preto akékoľvek pojednanie a rozhovory, predovšetkým o základných kresťanských náukách, treba začať uvedomením si zdroja autority.

Úvahu o autorite je najlepšie začať pochopením pojmu náboženstvo. Náboženstvo je možno definovať rôzne, ale jedna z jednoduchších definícií je tá, že náboženstvo je hľadanie zvrchovaného. Ľudia takmer všeobecne uznávajú, že existuje niečo alebo niekto, kto presahuje ich samých a že nejakým spôsobom sú tomuto čomusi alebo komusi podriadení, poprípade zodpovední. Niektorí hovoria o nejakej neurčitej bytosti, niektorí o prírode a iní o sile či energii. Uznanie takejto skutočnosti, že ľudstvo je závislé na tomto zvrchovanom, ktoré je nad ním a nezávislé od neho, je počiatočným, východiskovým bodom náboženstva.

Náboženstvo sa v priebehu histórie ľudstva objavovalo v mnohých podobách – od myšlienkových špekulácií a mýtov až po vytváranie a uctievanie rôznych bôžikov v podobe hmotných predmetov (viď Rímskym 1:21-23). Túto túžbu jednotlivcov alebo spoločenských skupín by sme nemali považovať za niečo negatívneho. V tomto duchu je dobre známy výrok Augustína (354 – 430 n.l.): *„Stvoril si nás pre seba a nepokojné je naše srdce, dokiaľ nespočinie v Tebe“*. Túžba po zvrchovanom je Boží dar vnútru človeka, aby ľudia boli otvorení Božiemu zjaveniu.

Náboženstvo, ako ľudské hľadanie Boha, nedokáže poskytnúť nič ani nikoho skutočne zvrchovaného. Ľudské hľadanie prinajlepšom končí pri nejakom „nižšom božstve“ alebo pri

výklade bytia, ktoré nestačí odpovedať na zložitost' ľudskej existencie, pretože nie je ničím iným iba len výtvorom ľudského rozumu. Náboženstvo vedie ku sklamaniu, lebo nedokáže poskytnúť boha, ktorý by bol dostatočne veľký.

Týmto sklamaním však hľadanie nemusí končiť, lebo akonáhle ľudia začínajú pociťovať márnosť, môže to byť úrodnou pôdou, v ktorej sa bude dariť prijímaniu Božieho zjavenia. Už tá skutočnosť, že ľudia niečo hľadajú, môže poskytovať príležitosť poskytnúť im radostnú zvesť. Čo hľadajú, môžu nájsť v Ježišovi Kristovi. On nielen prináša spásu, ale tiež zjavuje velebnosť a veľkosť Boha, ktorá je viac než len hľadanie onoho zvrchovaného. A čo je veľmi dôležité, hľadajúci zisťuje, že po celú dobu sám Boh hľadal svoje zatúlané tvory!

Biblické náboženstvo je náboženstvom zjavenia. Je to viera v to, že Boh prišiel a zjavil sám seba ľudstvu. Keď človek prijme zjavenie Boha v Kristu, do popredia sa dostáva otázka autority.

Otázka autority

Čo máme rozumieť pod autoritou?

Autorita je právo a moc vyžadovať poslušnosť. To je pre mnohých problém, lebo ak prijateľnou autoritou je len to, čo prijímajú dobrovoľne a vedome, ťažko hovoriť o prijatí a podriadení sa autorite.

Z pohľadu kresťanskej viery najväčšie právo a moc vyžadovať poslušnosť má Boh, lebo on je Stvoriteľ a Pán všetkých ľudí a vecí. Ak prijmeme toto stanovisko, tak otázka autority sa stáva otázkou hľadania Božej vôle a jeho pohľadu na akúkoľvek vec a situáciu. To nás vedie k otázke: Ako sa stretnúť s Bohom a zistiť jeho názor a vôľu? Pripravil Boh nejaký zdroj, z ktorého môžeme poznať pravdu a tak sa podrobiť jeho autorite?

Zdroj a druhy autority

Po celé stáročia počúvali kresťania množstvu hlasov, ako zdroju konečnej autority. Celú históriu ľudstva sú ľudia vedení k prijímaniu tých najrozličnejších autorít. Pred človekom všeobecne stojí

otázka: Na akom základe mám veriť? Veriaci sa pýtajú: Na základe čoho (akého prameňa) mám veriť a jednať? Ako prichádza Božie zjavenie k jednotlivcovi, a ako Božie zjavenie pôsobí na spôsob života ľudí. Tieto otázky obracajú našu pozornosť k zdroju autority.

Zdroje autority môžeme približne rozdeliť do dvoch kategórií: na *autoritu vonkajšiu* a na *autoritu vnútornú*

. V oboch kategóriách sa berie vážne úloha Biblie ako Božieho zjavenia ľuďom, avšak v niektorých smeroch sa líšia.

Do kategórie vonkajšej autority sa zahrňujú ako autoritatívne zdroje tie, ktoré sa nachádzajú mimo jedinca. Obvykle sú označované ako *kánonická*, *teologická* a *eklesiologická* autorita.

Kánonická autorita. Tu sa prijíma, že biblické materiály, ako ich obsahuje kánon Písma, t.j. 39 kníh Starého zákona a 27 kníh Nového zákona, sú inšpirovaným a autoritatívnym Božím zjavením. Biblia hovorí k našej viere a k nášmu životnému štýlu jasne, zrozumiteľne a definitívne. Biblia má autoritu z dôvodu svojho božského autorstva. Biblia hovorí jasne v základných pravdách, ktoré predkladá. Všetko a predovšetkým otázky viery a morálky, podliehajú preskúmaniu Bibliou. To znamená, že aj teológia musí mať výslovnú oporu v Biblii alebo musí z Biblie vychádzať. Ak tomu tak nie je, potom takáto teológia, či učenie, musí byť odmietnuté. K tomuto pohľadu na zdroj autority je treba ešte dodať, že Biblia musí byť patrične vykladaná. Otázke výkladu Biblie treba venovať náležitú pozornosť, budeme sa jej venovať neskôr v inom článku.

Teologická autorita. V tomto prípade ako zdroj viery a morálky sú brané vyznania a kréda¹⁾. Cirkev v raných storočiach, ale tak tomu je až do dnešných dní, vyjadrovala svoju vieru vo formuláciách a krédach. Jedným z najstarších je Apoštolské krédo (Apoštolské vyznanie viery; Apostolicum). V priebehu histórie boli prijaté ďalšie prehlásenia viery a veriaci sa ich pridŕžajú, aby tak dosvedčovali ústredné body svojej viery. Tieto vieroučné prehlásenia majú pre cirkev svoju hodnotu a opodstatnenie, lebo pomáhajú pri bohoslužbách zameriavať sa na kľúčové momenty viery. Sú však príliš všeobecné. Určite sú dôležité, vrátane Apostolica, ako podklady, na ktorých môžeme budovať výklad kresťanskej viery, ale nemôžu poslúžiť ako konečný zdroj autority.

Hlavným problémom tohto pohľadu na zdroj autority je skutočnosť, že mávajú sklon pripisovať vieroučným prehláseniam dôležitosť prevyšujúcu dôležitosť Biblie. Sú cenné a hodnotné do tej miery, nakoľko sa s Bibliou stotožňujú a kryjú. Treba si uvedomiť, že v žiadnom prípade nemôžu nahradiť biblické zjavenie.

Eklesiologická autorita. V tomto pohľade na zdroj autority sa prijíma a tvrdí, že vo všetkých veciach viery a morálky konečnou autoritou je cirkev. Obyčajne toto chápanie býva kombinované s kánonickým a teologickým pohľadom na autoritu. Bibliu sa pripisuje dôležité miesto, ale údajne musí byť vykladaná tými, ktorí majú na to zvláštne vzdelanie a sú na túto úlohu vybraní.

Často sa toto eklesiologické chápanie autority vyjadruje prostredníctvom pozemskej oficiálnej hlavy cirkvi a to či už jednej osoby, alebo skupiny osôb. Pretože sa táto osoba (alebo skupina osôb) v rámci komunity nachádza vo vedúcom postavení, všeobecne sa predpokladá, že je v náležitom vzťahu k Bohu, aby jeho pravdu oznamovala cirkvi.

Bez akéhokoľvek znižovania Bohom daných vedúcich treba si uvedomiť, že takýto prístup k autorite je do značnej miery ohrozovaný skazenosťou – zneužitím moci pre sebecké účely alebo iné hriešne žiadosti. Navyše: obyčajne výklad Písma robí za celú cirkev len jeden alebo niekoľko jedincov. Tým, sa väčšine veriacich bráni konfrontovať sa s biblickými pravdami priamo.

Do tohto druhu autority by sme mohli zahrnúť aj tzv. mienku cirkvi (názor cirkvi, alebo tiež: mienku cirkevného spoločenstva, mienku komunity). Nemali by sme prehliadať názory a vieru našich spoluveriacich, ale ani toto nemôžeme prijať za konečný zdroj autority, nech by ho hlásal ktokoľvek. Je veľmi ťažké dospieť k zhode názorov. Okrem toho, ak táto tzv. mienka cirkvi je našou konečnou autoritou, akýkoľvek konflikt názorov vedie do slepej uličky, pretože nad ňou už niet žiadnej autority. Okrem tohto, história nás učí, že počas stáročí nebola "mienka cirkvi" v zhode s "*vierou raz danej svätým*" (vid' Júda 3).

Ďalšie autoritatívne zdroje Božieho zjavenia zahrňame do kategórie vnútornej autority. Tu sa hľadá zdroj autority vo vnútri jedinca. Predchádzajúce zdroje sú považované za druhotné, resp. sú nejakým spôsobom prepojené a skombinované s vnútornými zdrojmi autority.

Prežitok alebo kresťanská skúsenosť. Prvým vnútorným zdrojom autority je prežitok (zážitok, prežívanie). Jedinec je uvádzaný do vzťahu s Božím zjavením na úrovni rozumu, vôle a citov. Pretože človek je celistvá osobnosť, účinky v ktorejkoľvek z týchto oblastí sú pociťované alebo prežívané aj v ostatných oblastiach a to súčasne alebo následne.

Nemôžeme poprieť, že Božie zjavenie ovplyvňuje a pôsobí na celú bytosť človeka, ale toto niektorí posúvajú ďalej tým, že prežitok (zážitok) považujú za opravdový zdroj autority záväzný pre morálku a vieru. Tvrdí sa tu, že len tie pravdy, ktoré jedinec prežil ako pravdivé, môžu byť prijaté a vyhlásené za pravdivé aj pre ostatných. Aj keď hodnotu prežitku pri uchopení Božieho zjavenia nemôžeme prehliadať, nemôžeme ho považovať za zdroj autority, pretože tento postoj má dva hlavné nedostatky.

V našej skúsenosti s Bohom musíme rozoznávať medzi pravdou o Bohu akým on je a našimi osobnými ohraničenými názormi a predsudkami. Ďalším je, že človek je padlá bytosť. Prežitky bývajú premenlivé a ich príčiny sa nedajú ľahko rozoznať. Spoľahlivý zdroj autority sa musí nachádzať nad premenlivosťami, ktorými sa vyznačujú prežitky a skúsenosti a musí prežitku poprípade protirečiť a korigovať ho. Teda prežitok, ako autoritatívny zdroj Božieho zjavenia, nie je spoľahlivý.

Ľudský rozum ako autorita. Podľa tohto názoru kresťanská pravda sa zakladá na tom, čo môžeme o Bohu vedieť pomocou logického myslenia. Ľudský rozum sa za zdroj autority začal považovať predovšetkým s príchodom osvietenectva v 18. storočí, aj keď svojich zástancov mal už oveľa skôr.

Sme stvorení podľa obrazu a podoby Božej. Naše rozumové schopnosti sú súčasťou tohto stvorenia. Preto používanie rozumu pri prijímaní Božieho zjavenia samo o sebe nie je zlé a nesprávne. Rozum (logika) je dobrým služobníkom Božieho zjavenia, ale nie je jeho dobrým pánom, lebo rozum stvorených bytostí nemôže v plnosti pochopiť a obsiahnuť svojho Stvoriteľa.

Každý zo spomínaných prameňov je niečím užitočný, každý ku kresťanskej pravde niečím prispieva, ale ani jeden z nich nie je dostatočným na to, aby bol konečným zdrojom autority. Konečný prameň autority je sám trojjediný Boh tak, ako je nám známy skrze slová Písma. Pre teológiu a veriaceho je najlepšie, keď za konečný zdroj autority je uznávaná a prijímaná Biblia a Svätému Duchu umožňujeme sprostredkovať zjavené Božie slovo. Svätý Duch, ktorý inšpiroval písanie Biblie, vedie aj rozum a srdce veriaceho. Biblia sama je dostatočným vodítkom a merítkom viery a mravov. Boh prehovoril a hovorí prostredníctvom nej. Biblia je Božie slovo k nám a tak aj má byť prijímaná a držaná v úcte a v poslušnosti. Keď sa podrobujeme pod jej autoritu, poddávame sa pod autoritu samého živého Boha.

Úvaha je spracovaná na základe a s použitím nasledovnej literatúry:

Stanley M. Horton a kol.: Systematická teologie, Křesťanský život 2001;

Bruce Milne: Skúmanie pravdy, Návrat 1992, Praha;

Charles C. Ryrie: Základy teológie, Třinec, BIBLOS 1994.

1) *krédo* (lat.) - vyznanie viery; zmýšľanie, presvedčenie

Vytvorené: 5. apríla 2008.

Upravené: 13. apríla 2013.